

ЛЕВИЦЬКА
Світлана Юрївна

УДК 347.9

ВПЛИВ СУДОВОЇ РЕФОРМИ НА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ

INFLUENCE OF JUDICIAL REFORM ON INFORMATION AND
COMMUNICATION SECURITY OF ACCESS TO JUSTICE

викладач, ПВНЗ
"Львівський університет
бізнесу та права"

У статті розглянуто особливості інформаційно-комунікаційного забезпечення доступності правосуддя у світлі засадничих документів стратегічного характеру та останніх змін у нормативних актах, що регулюють судово-правові відносини та визначають ефективність доступу до правосуддя. Доведено, що на сучасному етапі судової реформи невиправдано відкинуто комунікативно-правовий підхід до забезпечення доступності правосуддя.

В статье рассмотрены особенности информационно-коммуникационного обеспечения доступности правосудия в свете основных документов стратегического характера и последних изменений в нормативных актах, регулирующих судебные отношения и определяющих эффективность доступа к правосудию. Доказано, что на современном этапе судебной реформы неоправданно отвергнут коммуникативно-правовой подход к обеспечению доступности правосудия.

The article considers the peculiarities of information and communication ensuring the accessibility of justice in the light of strategic documents and recent changes in normative acts regulating judicial and legal relations and determining the effectiveness of access to justice. It is proved that at the present stage of judicial reform unjustifiably rejected communicative and legal approach to providing access to justice.

Ключові слова: доступність правосуддя, судова реформа, право на справедливий суд, інформаційно-комунікаційне забезпечення

Ключевые слова: доступность правосудия, судебная реформа, право на справедливый суд, информационно-коммуникационное обеспечение

Keywords: access to justice, judicial reform, the right to a fair trial, information and communication support

ВСТУП

Інформатизація судів є одним з важливих процесів, запущених на нинішньому етапі судової реформи. Разом з тим з аналізу останніх тенденцій випливає певне упущення, що характеризує нинішні перетворення у судовій системі, а саме – застосування комунікаційного підходу у рамках інформатизації судів як умови покращення доступності правосуддя.

Ефективне забезпечення доступності правосуддя, у тому числі за рахунок використання інформаційно-комунікаційного забезпечення висвітлено у працях Корчинського О.І., Логінової Н.І., Москвич Л.М., Овчаренко О.М., Сакари Н.Ю., Сопільника Р.Л. та ін.

Водночас, недостатньо дослідженим є питання впливу судової реформи на інформаційно-комунікаційне забезпечення доступності правосуддя.

МЕТА РОБОТИ полягає у окресленні методичних аспектів впливу судової реформи на інформаційно-комунікаційне забезпечення доступності правосуддя.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою дослідження є теорія судової влади, прав людини та комунікативний підхід у праві.

Робота засновується на інформаційних матеріалах нормативно-правових актів України, публікаціях у фахових юридичних виданнях та Інтернет-ресурсах.

У ході дослідження використано методи контент-аналізу нормативних джерел, структурно-логічного та критичного аналізу протиставлення юридичної теорії і практики.

РЕЗУЛЬТАТИ

У загальному проблематику впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життя досить точно охарактеризували Є.М. Кривенко та О.Р. Ситенко: «Інформаційно-комунікаційні технології активно застосовуються в усіх сферах життя країни. Вони відіграють важливу роль у формуванні конкурентного потенціалу, розвитку міжнародних відносин. Впровадження у повсякденну діяльність українського суспільства елементів ІКТ дозволить

нашим співвітчизникам стати більш інтелектуально сформованими, конкурентоспроможними, упевненими в собі, а у кінцевому підсумку – більш успішними у протистоянні складним викликам сучасного світу» [1, С. 50].

Корчинський О.І. стверджує, що широке застосування інформаційних технологій у всіх сферах діяльності людини істотно впливає на світовий розвиток, створює важливі передумови для зміни економічного, політичного і культурного життя людей. Особливе значення в цих умовах набувають процеси інформатизації, зокрема ті, що дозволяють здійснити інформаційне забезпечення судової діяльності [2]. Логінова Н.І. зауважує, що розвиток інформаційного суспільства призвів до того, що інформаційно-комунікаційні технології стали необхідними складовими в роботі фахівців усіх сфер діяльності, в тому числі, і в судочинстві. Судова система заснована на обміні інформації, швидкість та обсяг якої, можна збільшити шляхом використання ІКТ. Але сучасні технології повинні гарантувати дотримання основних правових принципів, цілісності документів, конфіденційності даних та незалежності судової системи [3, С. 1].

Однією з значимих проблем, вирішення якої очікується від нинішнього етапу судової реформи є інформаційно-комунікаційне забезпечення доступності правосуддя. Ця ідея простежується як у наукових працях, так і у нормативних документах. Так, у Розділі 3. Аналіз нинішнього стану правосуддя Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки відзначається, що однією із причин того, чому система правосуддя не виконує поставлені перед нею завдання на належному рівні є відсутність чи недостатній рівень використання можливостей сучасних інформаційних систем (електронне правосуддя). Наголошується у Стратегії і на недоліках функціонування прокуратури та кримінальної юстиції як суміжних правових інститутів, серед яких – відсутність належної ІТ-інфраструктури та можливостей використання інформаційних систем і системи електронного правосуддя. Одним з напрямків реформування визначено забезпечення належної координації правових інститутів та єдності інформаційної системи. У підрозділі 5.4. Підвищення ефективності правосуддя та оптимізація повноважень судів різних юрисдикцій Розділу 5. Система завдань, заходів та результатів вказано завдання «забезпечення широкого використання інформаційних систем (ІС) для надання більшої кількості послуг «електронного правосуддя»; створення в судах інформаційних систем електронного менеджменту, зокрема введення повноцінних електронних систем, у тому числі системи електронного документообігу, та відстеження справ (до вищих інстанцій), електронних повідомлень, електронних викликів, електронного розгляду справ (у деяких випадках), електронних платежів, аудіо- та відеофіксації засідань, інформаційної системи внутрішньої бази даних, інформаційної системи законодавчої бази даних тощо. Наголосимо також, що посилення гарантій здійснення адвокатської діяльності, забезпечення доступності безоплатної правової допомоги пропонується здійснювати у тому числі за рахунок посилення

управління інформаційними системами для більшої участі адвокатів у наданні послуг «електронного правосуддя». У рамках реорганізації системи виконання судових рішень та підвищення ефективності виконавчого провадження пропонується посилення управління інформаційними системами для кращого надання виконавцями послуг електронного правосуддя [4].

Поряд з цим, у Стратегії не виправдано, на наше переконання, упущено з виду поняття «комунікацій» як умови доступу до правосуддя. Відповідний термін використовується лише у трьох положеннях. Зокрема, вказується на те, що недоліком функціонування прокуратури та кримінальної юстиції є низькі комунікаційні можливості поряд з відсутністю стратегічного планування, належного бюджетного і фінансового управління. Також до недоліків у відповідній сфері віднесено недостатній рівень формальних і практичних каналів комунікації (у тому числі мереж обміну даними) між виконавчими органами та прокуратурою, а також між органами державної влади та європейськими й міжнародними партнерами [4].

Як умова покращення доступності правосуддя, комунікаційні можливості у Стратегії не розглядаються. Обумовлений недолік спричинив до того, що відповідно до змін, внесених Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» комунікаційний підхід до покращення доступності правосуддя не застосовується. Основний наголос здійснюється на технологічних аспектах доступності правосуддя, що передбачає [5]: обмін документами та інформацією (надсилання та отримання документів та інформації, спільна робота з документами) в електронній формі між судами, іншими органами системи правосуддя, учасниками судового процесу, а також проведення відеоконференції в режимі реального часу; віддалений доступ користувачів цієї системи до будь-якої інформації, що в ній зберігається, в електронній формі відповідно до диференційованих прав доступу; аудіо- та відеофіксацію судових засідань, засідань Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя, її органів, їх транслявання в мережі Інтернет у порядку, визначеному законом; ведення Єдиного державного реєстру судових рішень; функціонування офіційного веб-порталу судової влади України, веб-сайтів Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; функціонування єдиного контакт-центру для управління запитами, іншими зверненнями; можливість автоматизованої взаємодії цієї системи з іншими автоматизованими, інформаційними, інформаційно-телекомунікаційними системами органів та установ системи правосуддя, органів правопорядку, Міністерства юстиції України та підпорядкованих йому органів та установ; можливість учасникам справи, які мають намір взяти участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, завчасно перевіряти в тестовому режимі зв'язок із судом.

ВИСНОВКИ

Зважаючи на проведений аналіз встановлено, що інформаційно-комунікаційне забезпечення є неодмінною умовою покращення доступу до правосуддя як однієї з базових умов справедливого судочинства. Дана теза певною мірою відображена у опорних правових актах нинішнього етапу судової реформи. У загальному інформаційна складова доступності правосуддя знайшла відображення у останніх змінах до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних кодексів. Водночас, практично не застосовується комунікаційний підхід, що вводить у зміст перетворень, пов'язаних з інформатизацією судочинства елемент людського чинника. Таким чином, перспективою подальших досліджень є поглиблення наукових знань та напрацювання практичних рекомендацій щодо інтеграції комунікативного підходу у процес інформатизації судів.

Список використаних джерел

1. Кривенко Є.М., Ситенко О.Р. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в охороні

здоров'я України в умовах реформування (огляд літератури). Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2013. № 3. С. 50–54.

2. Корчинський О.І. Інформаційне забезпечення судової діяльності. IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: матеріали Другої міжнародної щорічної конференції. URL: <http://aphd.ua/publication-257/> (дата звернення 30.11.2017 р.).

3. Логінова Н.І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі судочинства. URL: <https://goo.gl/AvH6Vq>

4. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: схвал. Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402–VIII. Дата оновлення: 29.11.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 30.11.2017 р.).